

Agro-Nieuwsbrief

Uitgave: 11 januari 2018

Speciale uitgave: fosfaatrechten

Inhoudsopgave:

Reden invoering fosfaatrechten	1
Welke runderen vallen onder melkvee?	1
Vrijstelling vleesvee?	1
Vrijstelling voor hobbymatig gehouden dieren	2
Peildatum toekenning fosfaatrechten	2
Generieke korting	2
Knelgevallenregeling	2
Overname beëindigd bedrijf	3
Uitschaarverklaring	4
Bezwaargronden	4
Bezwaar zonder beschikking	4
Jaarlijkse verantwoording en gevolgen overschrijding	4
Geen BEX of KringloopWijzer	5
Bedrijfsoverdrachten	5
Fosfaatbank	5
Omzetting productierechten	5
Van wie zijn de fosfaatrechten?	6
Blokkaderecht hypotheekhouder	7
Fiscale behandeling	7
Verschillen fosfaatreductieplan en Fosfaatrechten	7
Managementmaatregelen	7
Verhuur rechten minder aantrekkelijk	7
Aan de slag	8
Belangrijke data	8

Reden invoering fosfaatrechten

Op 1 januari 2018 is het stelsel van fosfaatrechten voor melkvee in werking getreden. Dit moet ervoor gaan zorgen dat de hoeveelheid geproduceerde fosfaat beneden het, in het kader van de derogatie overeengekomen, fosfaatproductieplafond blijft. Bedrijven met melkvee mogen op jaarbasis niet meer fosfaat produceren dan waarvoor zij over rechten beschikken.

Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is destijds de motie aangenomen, dat de fosfaatrechten alleen zouden worden ingevoerd als er zicht bestond op verlenging van derogatie. Dat zicht is er, volgens de minister van LNV. Mocht derogatie uiteindelijk niet verlengd worden, dan zullen de fosfaatrechten echter blijven.

Welke runderen vallen onder melkvee?

Volgens de Meststoffenwet vallen de volgende diercategorieën onder melkvee:

- Melk- en kalkkoeien: koeien die tenminste eenmaal hebben gekalfd en die voor de melkproductie of de fokkerij worden gehouden, inclusief koeien die drooggezet zijn (diercat. 100);
- Jongvee jonger dan 1 jaar voor de melkveehouderij en vrouwelijke opfokkalveren voor de vleesveehouderij (cat. 101);
- Jongvee ouder dan 1 jaar: alle runderen van 1 jaar en ouder, inclusief overig vleesvee, maar met uitzondering van roodvleesstieren en fokstieren (cat. 102).

Voor het houden van deze diersoorten heeft men in principe fosfaatrechten nodig. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor iemand die jongvee inschaart of jongvee opfokt voor derden.

Vrijstelling vleesvee?

Volgens het wetsvoorstel valt vrouwelijk jongvee van vleesvee ook onder het stelsel van fosfaatrechten. De afgelopen maanden hebben de vakgroep Vleesvee van LTO Nederland en de Stichting Zeldzame Huisdieren (SZH) met het Ministerie van LNV gesproken over de situatie van jongvee van zoogkoeien. Er wordt bekeken of een vrijstelling voor deze runderen in de wet kan worden opgenomen, die uitvoeringstechnisch en juridisch haalbaar is. De gesprekken hierover zijn nog niet afgerond. Vooralsnog vallen deze runderen daarom wel onder de fosfaatrechten. De verantwoording binnen het fosfaatstelsel vindt over het gehele kalenderjaar plaats, er is dan ook tijd om zo nodig een alternatieve richting goed en zorgvuldig uit te werken.

Let op:

Een veehouder die op 2 juli 2015 vrouwelijk jongvee van vleesvee hield, kan binnen de huidige regels overschakelen naar het opfokken van jongvee voor een melkveehouder (melkproducent). Mocht er alsnog een vrijstelling komen voor vrouwelijk jongvee van vleesvee en de veehouder daardoor geen fosfaatrechten krijgen, is deze omschakeling alleen mogelijk indien de veehouder daarvoor rechten verwerft.

Vrijstelling voor hobbymatig gehouden dieren

Voor bedrijfsmatig gehouden melkvee heeft men altijd fosfaatrechten nodig, ook al gaat het slechts om enkele dieren. Voor hobbymatig gehouden dieren geldt een vrijstelling: de totale jaarlijkse productie door het melkvee mag in dat geval niet meer dan 100 kg fosfaat bedragen.

Of er sprake is van bedrijfsmatig of van hobbymatig gehouden melkvee, wordt beoordeeld op basis van de feitelijke omstandigheden. Een winstoogmerk is daarbij niet bepalend, wel bijvoorbeeld of dieren worden gefokt voor de verkoop, worden gehouden voor commerciële activiteiten of dat er premies en/of toeslagen worden ontvangen.

Peildatum toekenning rechten

De hoeveelheid toe te kennen fosfaatrechten wordt gebaseerd op het aantal stuks melkvee dat op 2 juli 2015 op het bedrijf werd gehouden. Wie op dat moment de eigenaar van het vee was, doet niet ter zake. Voor runderen die op dat moment waren uitgeschaard of opgefokt werden door derden, krijgt de inschaarder respectievelijk de opfokker fosfaatrechten.

Uit coulance is bepaald dat een rund dat op 2 juli 2015 is afgevoerd naar de slacht of door sterfte (dus niet naar een ander landbouwbedrijf) meetelt voor de bepaling van het aantal fosfaatrechten.

Het aantal fosfaatrechten wordt berekend op basis van de forfaitaire fosfaatproductie. Bij melkkoeien wordt daarbij gerekend met de gemiddelde melkproductie per koe over het gehele jaar 2015. RVO.nl ontvangt de gegevens over de melkproductie van de zuivelfabrieken.

Een veehouder mag aantonen dat de totale melkproductie hoger is dan wat is geleverd aan de zuivelfabriek, bijvoorbeeld doordat melk is vervoerd aan de kalveren. Dit kan leiden tot een hoger aantal fosfaatrechten. Maar als deze hogere productie ook in latere jaren van toepassing is, zal daar consequent rekening mee moeten worden gehouden. Het effect is dan veelal verwaarloosbaar.

Het verhogen van de melkproductie kan daarnaast gevolgen hebben voor de gebruiksnormen. Bij een controle wordt alle beschikbare informatie meegenomen. Als er voor fosfaatrechten aanvullende informatie beschikbaar is over bijvoorbeeld de melkproductie, dan gebruikt RVO.nl deze informatie ook bij een eventuele controle op de gebruiksnormen.

De forfaitaire fosfaatproductie bedraagt 9,6 kg per dier per jaar voor diercategorie 101 en 21,9 kg voor diercategorie 102. Bij melk- en kalfkoeien (cat. 100) varieert de fosfaatproductie van 32,4 (melkproductie lager dan 5.624 kg per koe) tot 49,3 (productie per koe hoger dan 10.624 kg).

Generieke korting

Bij de toekenning van fosfaatrechten vindt een generieke korting van 8,3% plaats. Volledig grondgebonden bedrijven zijn vrijgesteld van deze korting. Bedrijven die een relatief klein fosfaatoverschot (minder dan 8,3% overschot) hadden, krijgen een gedeeltelijke vrijstelling. Deze bedrijven worden alleen gekort voorzover hun fosfaatrechten de fosfaatruimte (per 15 mei 2015) te boven gaan. Of een bedrijf grondgebonden is, wordt berekend op basis van de fosfaatproductie over het gehele jaar 2015.

Voorbeeld 1:

Een bedrijf beschikte in 2015 over een fosfaatruimte van 4.800 kg, terwijl de fosfaatproductie over het gehele jaar 5.100 kg bedroeg. Dit bedrijf is dus niet grondgebonden. Op basis van het aantal stuks melkvee per 2 juli 2015 zou het bedrijf 5.000 fosfaatrechten toegekend krijgen. De generieke korting zou 415 kg (8,3% van 5.000) bedragen. De korting wordt in dit geval beperkt tot 200 kg. Het bedrijf ontvangt 4.800 fosfaatrechten (gelijk aan de fosfaatruimte).

Voorbeeld 2:

Als voorbeeld 1, alleen nu bedraagt de fosfaatproductie over het gehele jaar 2015 4.700 kg. Het bedrijf is dus volledig grondgebonden, waardoor er geen generieke korting wordt toegepast. Op basis van de peildatum 2 juli 2015 worden 5000 fosfaatrechten toegewezen.

De fosfaatruimte op 15 mei 2015 wordt gebaseerd op:

- de fosfaatgebruiksnormen voor bouw- en grasland;
- de hoeveelheid fosfaat die gebruikt mag worden op tot het bedrijf behorend natuurterrein (70 kg voor grasland en 20 kg voor overige natuurterreinen).

Wanneer men in 2015 heeft deelgenomen aan de BEP-pilot, wordt er gerekend met de bedrijfsspecifieke excretienorm voor fosfaat, zoals deze is vastgelegd in de BEP-beschikking.

De generieke korting is ook van toepassing op de verhoging van het fosfaatrecht door gebruik van de knelgevallenregeling en bij overname van een beëindigd bedrijf (tussen 2 juli 2015 en 1 januari 2018).

Knelgevallenregeling

In de wetgeving is een knelgevallenregeling opgenomen voor:

- bedrijven die door bijzondere omstandigheden een lagere veebezetting op 2 juli 2015 hadden;
- nieuw gestarte bedrijven;
- bedrijven die betrokken zijn geweest bij de realisatie van een natuurgebied of bij aanleg of onderhoud van publieke infrastructuur.

Bijzondere omstandigheden

Er is een voorziening opgenomen voor bedrijven waarvan de veebezetting per 2 juli 2015 aantoonbaar minimaal 5% lager was door bijzondere omstandigheden.

In de volgende gevallen is er sprake van bijzondere omstandigheden:

- bouwwerkzaamheden;
- diergezondheidsproblemen;
- ziekte of overlijden van een persoon van het samenwerkingsverband of een bloed- of aanverwant in de eerste graad;
- vernieling van (een deel van) de melkveestallen.

In dat geval wordt het fosfaatrecht bepaald op basis van de veebezetting waarover de landbouwer zou hebben beschikt zonder deze omstandigheid. Dit kan de hogere veebezetting zijn op een datum vóór 2 juli 2015, net voorafgaande aan het intreden van de bijzondere omstandigheid. Dat is relatief gemakkelijk te bewijzen.

Anders dan RVO.nl stelt, biedt de wettekst ook mogelijkheden voor een groeiend bedrijf dat getroffen wordt door een bijzondere omstandigheid. In dat geval biedt de veebezetting op een datum vóór 2 juli 2015 veelal geen soelaas. Er zal dan op een andere wijze aannemelijk gemaakt moeten worden hoe hoog de veebezetting op 2 juli 2015 zou zijn geweest zonder de bijzondere omstandigheid. Dit is veel lastiger te bewijzen.

Nieuw gestarte bedrijven

Er is sprake van een nieuw gestart bedrijf als:

- het bedrijf beschikt over een voor 2 juli 2015 verleende omgevingsvergunning voor het oprichten van een bedrijf voor het houden van melkvee of over een voor 2 juli 2015 ingediende melding Activiteitenbesluit Milieubeheer voor het houden van melkvee;
- er voor 2 juli 2015 onomkeerbare financiële verplichtingen zijn aangegaan;
- er tussen 1 januari 2014 en 2 juli 2015 is gestart met de productie van melk voor consumptie of verwerking;
- er op 1 januari 2018 minimaal 15 melk- en kalfkoeien werden gehouden;
- het bedrijf geen aanspraak maakt op rechten op basis van de overname van een beëindigd bedrijf tussen 2 juli 2015 en 1 januari 2018.

Indien aan deze voorwaarden is voldaan, wordt het aantal fosfaatrechten dat wordt toegewezen verhoogd met de helft van het verschil tussen het aantal rechten dat op grond van het aantal gehouden stuks melkvee op 2 juli 2015 zou zijn toegewezen en de hoeveelheid fosfaat die redelijkerwijs had kunnen worden geproduceerd op basis van de stalcapaciteit voor melkvee op 2 juli 2015. Voor de berekening zal worden uitgegaan van een melkproductie van 8.338 kg melk per koe en een fosfaatproductie van 43,1 kg fosfaat per koe. De verhoging van het aantal rechten wordt toegekend als dit om minimaal 10% gaat.

Natuur en infrastructuur

Als op een bedrijf op 2 juli 2015 tijdelijk minder melkvee werd gehouden of over minder fosfaatruimte werd beschikt door de realisatie van een natuurgebied of de aanleg of onderhoud van publieke infrastructuur, kan

op verzoek het aantal fosfaatrechten worden verhoogd. De verhoging bedraagt het aantal kilogrammen fosfaat waarvan de landbouwer aannemelijk heeft gemaakt dat deze zonder genoemde omstandigheden in de vaststelling van het fosfaatrecht zouden zijn betrokken. De verhoging wordt niet toegekend als deze minder dan 5% bedraagt.

Generieke korting en de knelgevallenregeling

Op de verhoging op basis van de knelgevallenregeling wordt vervolgens, afhankelijk van de mate van grondgebondenheid, de generieke korting toegepast.

Aanmelding knelgevallenregeling vóór 1 april

Wanneer men gebruik wil maken van de knelgevallenregeling, moet vóór 1 april een verzoek ingediend worden bij RVO.nl. Daarvoor zullen diverse bewijsstukken overlegd moeten worden.

Let op:

Als de bijzondere omstandigheid al is gemeld in het kader van de regeling fosfaatreductieplan, moet dit nogmaals gemeld worden voor de fosfaatrechten. Wanneer er ten aanzien van het fosfaatreductieplan een positief besluit is ontvangen, hoeven de bewijsstukken niet nog een keer ingestuurd te worden.

Overname beëindigd bedrijf

Indien men vóór 1 april 2018 meldt en aantoonbaar is dat tussen 2 juli 2015 en 1 januari 2018 een beëindigd bedrijf is overgenomen, wordt het fosfaatrecht verhoogd met het fosfaatrecht dat voor dit beëindigde bedrijf bij continuering zou zijn vastgesteld. Bij een gedeeltelijke overname vindt de verhoging naar rato plaats.

Wanneer een grondgebonden bedrijf een niet-grondgebonden bedrijf overneemt, vindt er geen generieke korting plaats over de rechten waar het grondgebonden bedrijf zelf recht op heeft, maar wel over die van het overgenomen bedrijf.

Als een niet-grondgebonden bedrijf een grondgebonden bedrijf overneemt, vindt er wel een generieke korting plaats over de rechten waarop het niet-grondgebonden bedrijf zelf recht op heeft, maar niet over de fosfaatrechten van het overgenomen bedrijf.

RVO.nl neemt in het kader van de regeling fosfaatreductieplan het discutabele standpunt in dat een overgenomen bedrijf geen beroep kan doen op de knelgevallenregeling. Dit is erg onredelijk voor bedrijven die door bijzondere omstandigheden op 2 juli 2015 minder melkvee hadden en daardoor te weinig fosfaatrechten toegekend krijgen.

Uitschaarverklaring

Wanneer een melkveehouder op 2 juli 2015 vee had uitgeschaard, worden de bijbehorende fosfaatrechten toegekend aan de inschaarder. Als beide partijen het daarover eens zijn, kunnen de aan de inschaarder toegekende rechten (gedeeltelijk) worden overgedragen aan de melkveehouder middels een uitschaarverklaring. Dit verzoek moet vóór 1 april 2018 ingediend worden. Er vindt dan geen korting op de rechten plaats, die normaal bij overdrachten wel plaatsvindt (10%). Deze mogelijkheid wordt eenmalig geboden.

In de mestwetgeving wordt het begrip 'uitscharen' niet nader gedefinieerd. Volgens jurisprudentie in het kader van het fosfaatreductieplan wordt met uitscharen niet alleen de situatie bedoeld dat runderen in de zomermaanden in de weide van de inschaarder lopen, maar ook de situatie dat runderen tijdelijk bij een ander op stal staan.

Van uitscharen is waarschijnlijk geen sprake, indien een melkveehouder jarenlang zijn jongvee laat opfokken door een jongveeopfokker.

De generieke korting wordt toegepast op basis van de mate van grondgebondenheid bij de inschaarder. Vervolgens kunnen de rechten door middel van de uitschaarverklaring worden overgezet.

Wanneer het bij het uitgeschaarde melkvee om drooggezette koeien gaat en er geen gemiddelde melkproductie bekend is op het bedrijf van de inschaarder, wordt voor de forfaitaire productie de laagste norm gebruikt.

Let op:

Als het inscharen al is gemeld in het kader van de regeling fosfaatreductieplan, moet dit nogmaals gemeld worden voor de fosfaatrechten.

Bezwaargronden

In de volgende gevallen zou men bezwaar kunnen maken:

- Er staan fouten in de basisgegevens van het eigen bedrijf en/of het overgenomen bedrijf;
- Er is in 2015 geen fosfaatdifferentiatie aangevraagd in de Gecombineerde opgave, terwijl men wel de beschikking had over de vereiste, recente grondmonsters. Dit kan van belang zijn voor de hoogte van de generieke korting;
- Er is sprake van een individuele, disproportionele last, die niet voor andere bedrijven geldt;
- De aanvraag voor de knelgevallenregeling is afgewezen;
- Er is geen beschikking ontvangen (zie hierna).

Bezwaar zonder beschikking

De beschikkingen voor toekenning van de fosfaatrechten worden in januari 2018 naar bedrijven met melkvee gestuurd. Tegen deze beschikking kan bezwaar worden gemaakt. Melkleverende bedrijven zijn volledig in beeld bij RVO.nl. Andere bedrijven met melkvee (bijv. jongveeopfokkerijen) zullen niet altijd in beeld zijn, terwijl zij wel recht kunnen hebben op fosfaatrechten. Deze bedrijven zullen tijdig aan de belasting moeten trekken wanneer zij geen beschikking hebben ontvangen.

Deze bedrijven kunnen een aanvraag indienen tot het vaststellen van fosfaatrechten voor het bedrijf. Het is ook mogelijk om op grond van artikel 6:12 Algemene wet bestuursrecht een bezwaarschrift in te dienen tegen het niet tijdig nemen van een besluit. Omdat er voor de vaststelling van de fosfaatrechten geen termijn is bepaald in de wet, geldt voor deze vaststelling een redelijke termijn van acht weken.

Aanvragen en bezwaarschriften die onredelijk laat (afhankelijk van de omstandigheden) zijn ingediend, worden mogelijk niet behandeld en niet-ontvankelijk verklaard.

Wie recht heeft op fosfaatrechten, maar half februari nog geen beschikking heeft ontvangen, adviseren wij een aanvraag in te dienen om de fosfaatrechten voor het bedrijf vast te stellen.

Tip

In Mijn Dossier kunt u de referentiegegevens voor de vaststelling van de fosfaatrechten inzien. Wanneer deze gegevens ontbreken, is de kans groot dat bij RVO.nl niet bekend is dat u over melkvee beschikt en u dus geen beschikking ontvangt.

Jaarlijkse verantwoording en gevolgen overschrijding

Vanaf 2018 mag de fosfaatproductie op jaarbasis niet meer zijn dan de beschikbare fosfaatrechten. De fosfaatproductie moet berekend worden op basis van de forfaitaire excretienormen.

Wanneer de fosfaatproductie in een jaar hoger uitvalt dan de beschikbare fosfaatrechten, is er sprake van een economisch delict. Dit houdt in dat er een boete door het Openbaar Ministerie wordt opgelegd en het economisch voordeel wordt 'afgeroomd' (berekening door RVO.nl).

RVO.nl kan ook een dagplafond opleggen aan een bedrijf dat het fosfaatrecht heeft overschreden.

Geen toepassing BEX of Kringloop-Wijzer

De wetgeving biedt op zich de mogelijkheid de fosfaatproductie te berekenen met gebruikmaking van een aangewezen methode, onder te stellen voorwaarden. Meest logische methode daarvoor zou de Kringloop-Wijzer zijn. Er is echter nog geen alternatieve methode aangewezen. RVO.nl en de NVWA hebben geconcludeerd dat de KringloopWijzer (nog) niet geschikt is als verantwoordingsinstrument. Met name de controleerbaarheid van de ingevulde gegevens is een probleem.

Er zal dit jaar wel een beperkte pilot met Kringloop-Wijzer en fosfaatrechten starten.

Bedrijfsoverdrachten

Verhandelde fosfaatrechten worden bij overdracht met 10% gekort. Dit geldt zowel voor de overdracht van losse fosfaatrechten als voor de overdracht van fosfaatrechten bij bedrijfsoverdrachten of -splittingsen.

Er is sprake van overdracht indien rechten overgedragen worden aan een ander bedrijf. Er wordt in principe aangesloten bij de systematiek van KvK. Als een bedrijf wordt voortgezet onder een nieuwe rechtsvorm, waarvoor KvK een nieuw nummer uitgeeft, dan wordt dit gezien als een ander bedrijf. Indien de rechten van het oude bedrijf overgaan naar het nieuwe bedrijf is er sprake van een overdracht van rechten.

Er wordt niet gekort met 10% als er sprake is van de overdracht van fosfaatrechten:

- door erfopvolging;
- aan een persoon waarmee bloed- of aanverwantschap bestaat in de eerste, tweede of derde graad;
- aan een bedrijf waarvan de rechten, uitgedrukt in hetzelfde aantal kg fosfaat, eerder in het kalenderjaar zijn overgenomen (heen- en teruglease binnen hetzelfde kalenderjaar wordt eenmaal gekort).

Hieronder volgen enkele voorbeelden:

Voorbeeld 1

Een melkveehouder runt zijn bedrijf als eenmanszaak. Hij heeft een werknemer en besluit daarmee in 2018 een maatschap aan te gaan. Er is geen sprake van familieverband. Dit betekent dat de rechten bij overdracht met 10% worden afgeroomd.

Voorbeeld 2

Een melkveehouder heeft een eenmanszaak. Hij heeft een vriendin (niet getrouwd, geen samenlevingscontract, wel samenwonend en samen hebben ze kinderen). Ze gaan per 1 januari 2018 een maatschap aan. Ook in dit geval zullen bij de overdracht de fosfaatrechten met 10% worden gekort. Aanverwantschap ontstaat enkel door een huwelijk of geregistreerd partnerschap en niet door samenwonen of een samenlevingscontract.

Voorbeeld 3

Een maatschap bestaande uit twee personen, die geen bloed- of aanverwant zijn, willen in 2018 hun bedrijf splitsen. De rechten moeten gelijkelijk worden verdeeld. Beide maten richten ieder afzonderlijk een eenmanszaak op, waarin zij hun landbouwactiviteiten gaan uitoefenen en waar de fosfaatrechten naar overgedragen moeten worden. Het is op dit moment nog niet duidelijk of deze fosfaatrechten wel of niet met 10% gekort worden. RVO.nl beraadt zich hier nog over.

Opmerking 1

Zowel in voorbeeld 1 als voorbeeld 2 vervalt als gevolg van de overdracht ook de melkveefosfaatreferentie, voor voorbeeld 3 is dit nog onduidelijk.

Opmerking 2

Pas op met 'gekunstelde' constructies om de korting bij overdracht te omzeilen. Indien de constructie uitsluitend met dat doel is opgericht en niet overeen komt met de feitelijke situatie, kan dit voor RVO.nl reden zijn om de korting alsnog toe te passen.

Fosfaatbank

Overgedragen fosfaatrechten worden met 10% afgeroomd. De afgeroomde rechten vervallen als bijdrage aan de vermindering van de fosfaatproductie. Vanaf het moment dat de productie onder het fosfaatplafond is, zal een fosfaatbank worden opgericht om de afgeroomde rechten onder nog te bepalen voorwaarden opnieuw toe te wijzen. Deze rechten zullen gebruikt worden om de grondgebondenheid te bevorderen of om jonge landbouwers te stimuleren. De via de fosfaatbank verworven rechten zijn waarschijnlijk niet vrij verhandelbaar. De regeling en de voorwaarden zijn echter nog niet gepubliceerd.

Omzetting productierechten

In de wet is de mogelijkheid opgenomen bij AMvB te stellen voorwaarden een productierecht (varkens-, pluimvee- of fosfaatrecht) om te zetten in een ander productierecht. De landbouwer moet hiermee instemmen. De omzetting mag geen toename veroorzaken van de hoeveelheid geproduceerde stikstofverbindingen, fosfaat en fijnstof. Vooralsnog wordt geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

Van wie zijn de fosfaatrechten?

Bij de fosfaatrechten kunnen zich twee belangrijke discussiepunten voordoen: van wie zijn de rechten bij pachtovereenkomsten en van wie zijn de rechten bij het uitscharen of het opfokken van jongvee door derden.

Pacht

De invoering van de fosfaatrechten heeft een oude pacht Discussie opnieuw doen opblazen: zijn de rechten van de verpachter of de pachter?

Bij het melkquotum heeft het Pachthof destijds bepaald dat dit quotum toebehoort aan de verpachter, die de helft van de waarde moet vergoeden aan de pachter. Deze lijn is vervolgens ook doorgetrokken bij andere productierechten (bijv. suikerquotum, varkens- en pluimveerechten).

Bij de toeslagrechten oordeelde het Pachthof in 2010 echter, dat deze bij beëindiging van de pacht aan de pachter toekomen, zonder een vergoeding voor de verpachter. Toeslagrechten zijn volgens het hof toegekend als voorzetting op het stelsel van rechtstreekse inkomenssteun, onder meer bedoeld om de landbouwbevolking van een redelijke levensstandaard te verzekeren. Met dit laatste is niet te verenigen dat een pachter verplicht zou zijn deze rechten bij einde van de pacht zonder vergoeding over te dragen aan de verpachter.

Het Pachthof zag geen aanleiding voor de opvatting dat voor productierechten en toeslagrechten vergelijkbare rechtsgevolgen zouden moeten gelden. Productierechten dienen de ordening van de landbouwmarkt. Hiervoor geldt dat de verpachter die na het einde van de pacht het voormalige verpachte zelf wil gaan exploiteren voor dezelfde tak van landbouw, dit niet kan doen zonder dat hij over voldoende productierechten beschikt. Dit geldt ook voor een volgende pachter, als de verpachter besluit het voormalige verpachte opnieuw te verpachten. In dat licht is het volgens het hof begrijpelijk dat bij einde van de pacht de productierechten overgedragen moeten worden aan de verpachter. Anders dan bij de productierechten zijn toeslagrechten niet noodzakelijk voor de voortzetting van het bedrijf na beëindiging van de pacht.

Inmiddels is er een proefproces over de fosfaatrechten opgestart. Het Pachthof zal duidelijkheid moeten brengen over de fosfaatrechten, maar dat zal nog wel enige tijd duren. Een belangrijke vraag zal in ieder geval zijn in hoeverre het gepachte een substantiële bijdrage heeft geleverd aan de toekenning van fosfaatrechten. Opgemerkt moet worden dat sinds het oordeel van het Pachthof over het melkquotum, de structuur van de melkveehouderij (grondgebondenheid) wezenlijk is veranderd.

Tip 1

Wanneer men fosfaatrechten wil verkopen en grond en/of bedrijfsgebouwen pacht, is het raadzaam voor verkoop te kijken of er een bepaling in de pachtover-

eenkomst is opgenomen over de verkoop van productierechten. Indien dit niet zonder medeweten van de verpachter is toegestaan, kan een 'stiltzweigende' verkoop leiden tot het verwijt dat men zich niet gedraagt als 'goed pachter'. Dat kan reden voor ontbinding van de pachtovereenkomst zijn. Daarnaast kan de verpachter recht hebben op een deel van de verkoopopbrengst. Wanneer er in de pachtovereenkomst geen bepaling staat over de productierechten, zal het oordeel van het Pachthof bepalend zijn.

Tip 2

Bij het aangaan van een nieuwe pachtovereenkomst is het belangrijk afspraken te maken over de fosfaatrechten en specifiek voor wie deze zijn bij het beëindigen van de pacht. Neem hierover een bepaling op in de overeenkomst.

Uitscharen jongvee of opfok jongvee door derden

De fosfaatrechten met betrekking tot het op 2 juli 2015 uitgeschaarde jongvee of het jongvee dat op dat moment opgefokt werd door derden, worden toegekend aan de inschaarder/opfokker. Of dit redelijk is, hangt af van de feitelijke omstandigheden.

Niet geheel voor niets biedt de wetgever eenmalig de mogelijkheid om bij uitgeschaarde runderen de bijbehorende fosfaatrechten (gedeeltelijk) over te dragen aan de melkveehouder (uitschaarder). Wanneer de runderen immers gedurende het weideseizoen bij de inschaarder verblijven en de rest van het jaar bij de melkveehouder (uitschaarder), krijgt de inschaarder eigenlijk te veel rechten.

Jurisprudentie over fosfaatrechten ontbreekt nog. Er is wel een rechtszaak gevoerd in het kader van het fosfaatreductieplan. Een melkveehouder (eiser) had vanwege door noodweer beschadigde stallen in december 2014 tegen betaling tijdelijk 19 runderen bij een andere melkveehouder (gedaagde) ondergebracht. In september 2015 keerden alle runderen weer terug op het bedrijf van eiser. Het gevolg was dat de betreffende runderen bij eiser niet meetelden voor de referentie in het kader van het fosfaatreductieplan (peildatum 2 juli 2015). Het betrof hier dus een eenmalige uitscharing. Volgens de voorzieningenrechter was het in dit geval niet redelijk dat de GVE-referentie bij gedaagde (opfokker) terecht kwam. Deze werd daarom gedwongen mee te werken aan de volledige overdracht van de GVE-referentie.

De situatie in deze rechtszaak is niet te vergelijken met de situatie waarin een langdurige opfokrelatie bestaat tussen melkveehouder en opfokker. De kans is groot dat de rechter bij een dergelijke relatie tot een ander oordeel zal komen.

Hoewel het fosfaatreductieplan min of meer hetzelfde doel heeft als de fosfaatrechten, zijn beide systemen niet zonder meer vergelijkbaar. Ongetwijfeld zal er vaak gerecht worden over de fosfaatrechten.

Blokkaderecht hypotheekhouder

Als onderdeel van de financieringsvoorwaarden, kan een hypotheekhouder eisen dat een blokkaderecht gevestigd wordt op de fosfaatrechten. Dit houdt dat in fosfaatrechten alleen overgedragen kunnen worden, als de hypotheekhouder hiermee akkoord gaat. Het blokkaderecht wordt gevestigd als beide partijen het meldingsformulier ondertekenen en het naar RVO.nl sturen.

Indien de veehouder het meldingsformulier niet wil ondertekenen, kan de hypotheekhouder op basis van een uittreksel uit het hypotheekregister een tijdelijk blokkaderecht van 90 dagen laten registreren. Deze termijn kan eenmalig verlengd worden met 90 dagen. Daarna zal het vervallen.

Fiscale behandeling

De Belastingdienst wilde aanvankelijk niet meewerken aan de mogelijkheid tot afschrijving op aangekochte fosfaatrechten, omdat er geen einddatum voor het stelsel van fosfaatrechten was vastgelegd. Om dezelfde reden was er volgens de Belastingdienst geen afschrijving meer mogelijk op pluimvee- en varkensrechten. Eind vorig jaar heeft de minister van LNV echter in een kamerbrief aangegeven dat haar stellige verwachting is dat 1 januari 2028 is aan te merken als einddatum van de fosfaat-, pluimvee- en varkensrechten. Deze rechten zijn daardoor volgens haar afschrijfbaar. De Belastingdienst heeft dit nadien in het kader van de Landelijke Landbouwnormen 2017 bevestigd voor de pluimvee- en varkensrechten, maar nog niet voor de fosfaatrechten, omdat deze pas in 2018 zijn geïntroduceerd.

Voor varkens- en pluimveerechten is bepaald dat deze gelijkmatig moeten worden afgeschreven over de periode tussen aanschafdatum en 31 december 2027. Het is aannemelijk dat dezelfde afschrijvingswijze gaat gelden voor de fosfaatrechten.

Melkveehouders die fosfaatrechten verkopen, dienen in principe af te rekenen met de fiscus. Het is nog niet duidelijk of zij een herinvesteringsreserve kunnen toepassen, waarmee de opbrengst van de verkochte rechten gebruikt zou kunnen worden voor investeringen in een andere tak van het bedrijf.

Verschillen fosfaatreductieplan en fosfaatrechten

Er zijn een aantal belangrijke verschillen tussen het fosfaatreductieplan en het stelsel van fosfaatrechten:

- De korting voor niet-grondgebonden bedrijven valt in het stelsel van fosfaatrechten vaak hoger uit;
- De hoogte van de melkproductie per koe was in het fosfaatreductieplan niet van belang. In het stel-

sel van fosfaatrechten betekent een hogere melkproductie per koe echter ook een hogere fosfaatproductie. Op veel bedrijven is sinds 2015 de melkproductie per koe gestegen, onder meer door het opruimen van de minder productieve koeien in het kader van het fosfaatreductieplan.

- In het fosfaatreductieplan bedroeg de maximale korting 12% ten opzichte van de veebezetting op 1 oktober 2016. In het stelsel van fosfaatrechten kan de korting oplopen tot 8,3% ten opzichte van de bezetting per 2 juli 2015. Bedrijven die tussen 2 juli 2015 en 1 oktober 2016 sterk zijn gegroeid, zullen daardoor in het stelsel van fosfaatrechten nog verder moeten inkrimpen.
- Vleesveebedrijven waren vrijgesteld van het fosfaatreductieplan. Bedrijven met vrouwelijk jongvee van vleesvee vallen echter (vooralsnog?) wel onder het stelsel van fosfaatrechten.

Managementmaatregelen

Het is voor bedrijven de uitdaging om binnen de fosfaatrechten zoveel mogelijk melk te produceren. Mogelijkheden daarvoor zijn:

- Hoogproductieve koeien: zij produceren op zich meer fosfaat, maar per eenheid geproduceerde melk is de fosfaatproductie lager. Door een productieverhoging per koe zou dus meer melk geproduceerd kunnen worden binnen dezelfde fosfaatrechten, ondanks dat het totale aantal dieren daardoor iets zal moeten afnemen. Het houden van minder koeien betekent ook dat er minder jongvee voor vervanging nodig is;
- Verhoging levensduur koeien, waardoor minder jongvee nodig is;
- Verlaging van de jongveebezetting:
 - Minder kalveren aanhouden;
 - Verlaging afkalfleeftijd;
 - Uitbesteden jongveeopfok aan derden (deze moeten wel over fosfaatrechten beschikken).

Verhuur rechten minder aantrekkelijk

Bij varkens- en pluimveerechten is het heel gebruikelijk deze van jaar tot jaar worden te verhuren. Bij fosfaatrechten is dit veel minder aantrekkelijk, aangezien de rechten in principe bij elke transactie met 10% worden gekort. Langdurige verhuur is wel een optie, maar de rechten worden dan wel met 19% verminderd (10% bij aanvang verhuur en 10% (over 90%) bij einde van de verhuur). Alleen wanneer de heen- en teruglease in hetzelfde kalenderjaar geschiedt, wordt er maar één keer gekort bij deze transacties.

Aan de slag

De belangrijkste vragen waar melkveehouders mee worstelen zijn: "Hoe kom ik aan zoveel mogelijk fosfaatrechten?" en "Is er daarmee een toekomst voor mijn bedrijf?". De tweede vraag is direct afhankelijk van de uitkomst van de eerste, waarbij de regels rondom de verantwoorde groei en de grondgebondenheid, ook zwaar wegen.

Stap 1: Het realiseren van het initiële recht, gebaseerd op 2 juli 2015, inclusief een eventueel overgenomen bedrijf. Hierbij is speciaal aandacht nodig voor de juistheid van de dieraantallen, de melkproductie in 2015, de fosfaatruimte (ha's en fosfaattdifferentiatie) en de berekening van de grondgebondenheid over het jaar 2015. Veel bedrijven hebben in 2016 of 2017 hun referentiegegevens qua melk, grond en dieren gecontroleerd en aan laten passen. Echter, niet iedereen heeft dit gedaan en niet elke wijziging is door RVO.nl geaccepteerd. Het is nu de tijd om daar mee aan de slag te gaan. Dit geldt ook voor de overgenomen referentie van een beëindigd bedrijf. Daar moet ook gecontroleerd worden of de aantallen juist zijn, de uitgangspunten kloppen en de grondgebondenheid goed is berekend.

Stap 2: De knelgevallenregeling. Bij twijfel: aanmelden, ook als er op 2 juli 2015 geen 5% minder dieren waren dan ervoor. In onze ogen legt RVO.nl de regeling (gebaseerd op het Fosfaatreductieplan) te beperkt en onjuist uit door naar een peildatum in het verleden te zoeken. Als een bijzondere omstandigheid (of een omstandigheid die past in de geest van de regeling) leidt tot een gemiste groei, die anders geleid zou hebben tot een minimaal 5% hogere veebezetting op 2 juli 2015, is dat in onze ogen een knelgeval, ook als daar geen peildatum bijpast.

Stap 3: Een beroep op het Eerste Protocol van het Europese verdrag van de rechten van de mens, waarbij aangetoond wordt dat deze ingreep in de bedrijfsvoering niet te voorzien was en leidt tot een individuele, disproportionele last. Hierbij denken wij in eerste instantie aan investeerders en vooral zij die sterk hebben ingezet op een volledig grondgebonden groei.

Kortom: er is een hoop te doen. Zorg ervoor dat de termijnen in acht genomen worden en schroom niet om een beroep te doen op de (geest van de) knelgevallenregeling en alvast bezwaar te maken tegen de toekenning van fosfaatrechten. Houdt uw belangen scherp in de gaten.

Belangrijke data

Zes weken na beschikking toekenning rechten
Uiterste datum indienen bezwaarschrift

15 februari 2018

Bezwaar maken indien geen beschikking fosfaatrechten ontvangen

31 maart 2018

Uiterste datum aanmelding knelgevallenregeling fosfaatrechten

31 maart 2018

Uiterste datum indienen uitschaarverklaring fosfaatrechten

31 maart 2018

Uiterste datum melding overname beëindigd bedrijf fosfaatrechten

Met onze Agro-Nieuwsbrief willen wij u op de hoogte houden van de ontwikkelingen die mogelijk uw bedrijf raken. Wij hebben aan de samenstelling de grootst mogelijke zorg besteed. Wij aanvaarden echter geen aansprakelijkheid voor niet (meer) juiste informatie. Wilt u op basis van deze informatie actie ondernemen, dan is nader advies noodzakelijk. Voor een dergelijk advies kunt u een afspraak met ons maken.